

PAVEL SANAJEV POCHOVEJTE MĚ POD PODLAHU

Deset let na
špičce ruských
literárních
žebříčků

HOST

PAVEL
SANAJEV
POCHOVEJTE
MĚ POD
PODLAHU

BRNO
2020

PŘELOŽILA
VENDULA
KRATOCHVÍLOVÁ

Copyright © Pavel Sanaev, 2007

Cover design © Tex Hänninen

Translation © Vendula Kratochvilová, 2020

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2020
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0438-1 (PDF)

ISBN 978-80-275-0439-8 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0440-4 (MobiPocket)

Věnováno Rolanu Bykovovi

Jmenuji se Saša Saveljev. Chodím do druhé třídy a bydlím u babičky a dědečka. Maminka mě vyměnila za zakrslou pijavici a pověsila mě jako závaží na krk babičce. Tak jí na něm už od čtyř let visím.

Své vyprávění začnu příhodou o koupání a nebojte se, že ta příhoda nebude zajímavá. Koupání s babičkou bylo vždy významnou procedurou a vy se o tom teď přesvědčíte.

KOUPÁNÍ

Všechno začínalo docela poklidně. Ve vaně to bublalo, jak se plnila vodou, a na hladině plaval plastový teploměr. Po celou dobu koupání musel jeho červený sloupec ukazovat 37,5. Nevím přesně proč. Slyšel jsem, že je tato teplota nejvhodnější k rozmnožování jedné tropické vodní řasy, ale řase jsem se moc nepodobal a rozmnožovat jsem se taky nechystal. Do koupelny se dával přímotop, který musel dědeček přinést na babiččino tlesknutí, a dvě židle, které se zakrývaly ručníky. Jedna byla pro babičku a druhá... nebudeme předbíhat.

A tak se vana plní a já tuším, že to bude *veselá* procedura.

„Sašo, do koupelny!“ volá babička.

„Už jdu!“ křičím čile a v běhu si sundávám kamaše ze stoprocentní vlny, do kterých se ale zamotám, a padám.

„Máš olšový nohy?!“

Snažím se vstát, ale kamaše se za něco zachytí a já zase padám.

„Děláš si ze mě srandu, ty zatracený hajzle?!“

„Nedělám!“

„Tvoje matka mi jednou řekla: ‚Oplatím ti to na něm.‘ Tak abys věděl, myslím na vás na všechny, sama vám to všem oplatím. Chápeš?“

Úplně jsem nechápal, co znamená *oplatit*, ale měl jsem takový pocit, že mě babička utopí ve vaně. S tímto pocitem jsem běžel za dědečkem. Když si vyslechl moje podezření, zasmál se, ale já jsem ho stejně poprosil, aby byl ve střehu. Pak jsem se uklidnil a šel jsem do koupelny, přesvědčený o tom, že kdyby mě babička začala topit, dědeček vtrhne dovnitř se sekáčkem na maso, kdovíproč jsem si myslel, že bude mít zrovna sekáček, a pustí se do babičky. Dědeček pak zavolá mámě, ona přijde a oplatí jí to. Zatímco mi hlavou vířily takové myšlenky, babička dávala dědečkovi poslední pokyny ohledně přímotopu. Musel ho přinést přesně na tlesnutí.

Poslední přípravy jsou hotovy, dědeček je proškolen, já ležím ve vodě, jejíž teplota je 37,5 stupně, babička sedí vedle a mydlí žínku. Chumáče pěny létají okolo a mizí v husté páře. V koupelně je horko.

„Ukaž krk.“

Trhl jsem sebou, kdyby mě začala dusit, dědeček to pravděpodobně neuslyší. Ale ona mě jen myje... Zřejmě se vám zdá divné, že jsem se nemyl sám. Jde o to, že takový hajzl jako já nemůže sám dělat nic. Matka se na toho hajzla vykašlala a hajzl jenom hnije a koupání by hajzlovi mohlo zhoršit jeho hajzlovské nemoci. Tak mi to vysvětlovala babička, když mi mydlila žínkou nohu vystrčenou z vody.

„Proč je ta voda tak horká?“

„Je o stupeň teplejší než tělo, aby tě nechladila.“

„Myslel jsem, že kvůli řase.“

„Jasně, kvůli řase! Hubený, zelený... To není noha, to je list. Schovej si ji pod vodu, dokud je teplá. Dej mi druhou... Teď ruce. Dej je výš, máš je ochrnuté, nebo co? Vstaň, umyju ti pindu.“

„Opatrně!“

„Neboj se, stejně ho nebudeš potřebovat. Otoč se, umyju ti záda.“

Otočil jsem se a opřel se čelem o kachličky.

„Neopírej se čelem! Ty kachličky jsou studené, dostaneš sinusitidu.“

„Je mi strašné horko.“

„Musí být.“

„Proč nikomu jinému nemusí a mně musí?“ Na to jsem se ptal babičky často.

„Protože ostatní nehnijou tak jako ty. Vždyť už smrdíš. Cítíš to?“

Necítil jsem to.

Už jsem čistý, musím z vany. Oddechl jsem si, když jsem pochopil, že dnes mě babička neutopí, a lezl jsem ven. Teď zjistíte, na co je ta druhá židle, na tu jsem si stoupal já. Na podlaze jsem stát nesměl, protože pode dveřmi profukoval studený průvan, záludně se vyhýbající válečku ze starého prostěradla, který měl položený v cestě, a ten průvan mi mohl prochládit nohy. Držel jsem rovnováhu, snažil jsem se nespadnout a babička mě sušila. Nejprve hlavu. Tu mi hned zamotala do ručníku, aby mě nestudily mokré vlasy. Pak mi sušila všechno ostatní a oblékal jsem se.

Když jsem si oblékal punčocháče, modré, vlněné, které jsou drahé a těžko se shánějí, ucítil jsem, jak se něco pálí. Jedna nohavice mi sahala jen po kotník. Běda, ta nejcennější část punčocháčů, spodní, ponožková, dohořívala na přímotopu.

„Ty smradlavý, páchnoucí hajzle! (Měl jsem pocit, že babičce zacvakaly zuby.) Vlastní matka ti nic nekoupí! Všechno tahám na bolavých nohách já! Obleč si to, zamotám ti tu nohu do ručníku!“

Navlíkl jsem si punčocháče a zvedl jsem nohu, jejíž prsty trčely z ohořelé nohavice, a natáhl ji směrem k babičce. Babička mi na ni začala namotávat kostkovaný ručník jako onuci a já jsem se z nudy začal prohlížet v zrcadle. V koupelně bylo tak horko, že jsem zčervenal jako indián. Podobu ještě umocňoval ručník na hlavě a pěna na nose. Zadíval jsem se na indiána a zapomněl jsem, že s babičkou na vratké židli provádíme bezmála cirkusové číslo, ztratil jsem rovnováhu a sletěl do vany.

„Ty ha-a-a-jzle!!!“

Pššš!!! Bum!!!

Dědeček se zrovna díval na fotbal. Ale! Jeho bystré ucho zachytilo z koupelny divný zvuk.

„Musím odnést přímotop!“ vyvodil si z toho dědeček a hnál se do koupelny.

Přihnal se rychle a ve spěchu popadl přímotop za horké místo. Musel ho pustit. Přímotop udělal oblouk a spadl babičce na kolena. Dědeček si myslel, že slyšel šplouchnutí, jal se mě zachraňovat a nešťastně to oplatil babičce. Hned jsem chtěl všechno vysvětlit, ale v koupelně už zuřila bouře.

„Ty rase* prokletý, Tatare nenáviděný!“ křičela babička, útočně třásla přímotopem a hasila dlaní druhé ruky doutnající sukni. „Buď proklet nebem, Bohem, zemí, ptáky, rybami, lidmi, mořem i vzduchem!“ To byla babiččina oblíbená kletba. „Aby se ti na hlavu sypalo už jen neštěstí! Aby na tebe už nic jiného než odplata nečekalo!“

Následovala kombinace několika slov, jejichž význam jsem pochopil, až když jsem se seznámil s páťákem Dimou Čugunovem.

„Vylez, hajzle!“

A další kombinace, ta už byla adresována mně.

„Buď proklet...“

Oblíbená kletba.

„Abys až do smrti seděl ve vězení...“

Kombinace.

„Abys zaživa shnil v nemocnici! Aby ti uschla játra, ledviny, mozek i srdce! Aby tě sežral zlatý stafylokok!“

Kombinace.

„Vysvleč se, musím tě znova utřít!!!“

Neznámá kombinace!

A další,

a další,

a další...

* To slovo jsem měl velice rád, ale dlouho jsem nevěděl, co znamená. Pak mi babička vysvětlila, že slovem *ras* nazývali na Ukrajině pohodné, kteří dlouhými háky na ulicích odchyťovali toulavé psy.

RÁNO

„A stejně jsou maliny lepší než ostružiny!“ rozlehl se srdcervoucí řev a já jsem se probudil. Řev byl tak strašný, že jsem nadskočil na posteli a dlouho se bojácně rozhlížel kolem sebe ve snaze zjistit, odkud vychází, dokud jsem si neuvědomil, že jsem to křičel já sám ve snu. Když jsem to zjistil, uklidnil jsem se, oblékl se a vyšel z ložnice.

„Co že jsi vstal tak brzo?“ podivila se babička, která stála ve dveřích kuchyně a držela v rukou porcelánovou konvici.

„Probudil jsem se.“

„Kéž by ses už nikdy znovu neprobudil!“ babička už byla očividně rozladěná. „Umyj si ruce a pojď se nažrat.“

Pečlivě jsem si umyl ruce, dvakrát jsem si je namydlil a začal je utírat do froté ručníku se zajíčky. Do koupelny nahlédla babička.

„Umyj si ty ruce znova! Tímhle ručníkem se včera utíral ten smradlavý dědek a on má na nohách plíseň!“

Znovu jsem si umyl ruce a definitivně se přesvědčil o tom, že je dnes babička rozladěná. Příčinou byl

smradlavý dědek, což v překladu z babiččina jazyka znamenalo můj dědeček. Dědeček seděl v kuchyni na židličce a soustředěně vrtal vidličkou ve viněgretu ze zeleniny z trhu. Babičku naštvál tím, že našel porcelánovou konvici. Před dvěma týdny v té konvici babička svařila bylinnou směs z podbělu, konvici pak postavila na viditelné místo a od té doby ji nemohla najít. V kuchyni bylo takových sklenic, dóz a krabiček, že se jakékoliv viditelné místo ztrácelo z očí, hned jak jste se podívali jinam. Konvice se našla na ledničce obklíčená třemi pytlíky čaje, sklenicí pohanky, dvěma kornouty sušených švestek a rozbitým tuským budíkem, nad jehož srdéčkem navždy zamrzli medvědí kováři se zlámanými kladívky. Babička nadzvedla víčko, místo léčebného odvaru našla v konvici zplesnivělou hmotu a začala křičet, že dědeček udělal stejnou hmotu z její kdysi nepřekonatelné hlavy.

„Byla jsem jedničkářka, důvtipná, oblíbená v každé společnosti,“ remcala babička, zatímco čistila konvici od plísně. „Kluci mě zbožňovali. — Kde je Ninka? Přijde Ninka? — Brali mě na všechny výlety, na všechny slety... A pak jsem potkala tupouna. Za co, Bože? Stala se ze mě blbka.“

Netrpělivě jsem se zeptal, kdy už dostanu snídani, ale hned jsem toho hořce litoval.

„Ty smradlavý, páchnoucí, prokletý, nenáviděný hajzle!“ zařvala babička. „Budeš žrát, až dostaneš žrát! Nejsem služka!“

Zamáčkl jsem se do židličky a podíval se na dědečka, který upustil vidličku a zakuckal se viněgretem.

„Nebudu tě obskakovat,“ dodala babička a zničehonic upustila konvici na zem.

Konvici se zlehka odlouplo ucho. Tiše a žalostně zazvonila, jako by se loučila se životem, a rozpadla se na několik kusů. Zdálo se, že se její červené víčko dovtípilo, co teď bude následovat, a prozíravě se odkutálelo pod ledničku, kde se podle všeho pohodlně uvelebilo, a spokojeně cinklo. V duchu jsem nazval víčko potvorou, protože jsem mu záviděl, a se strachem jsem zvedl oči k babičce... Plakala.

Babička se na střepy ani nepodívala, tiše vyšla z kuchyně a lehla si do postele. Dědeček ji šel utěšovat a já jsem s obavami následoval jeho příkladu.

„Ale prosím tě, Nino,“ řekl vlídným hlasem dědeček.

„Fakt, babi, máš snad málo konvic? Koupíme ti novou, a ještě lepší,“ uklidňoval jsem babičku já.

„Jděte pryč. Nechte mě v klidu umřít.“

„Nino, co to říkáš, prosím tě?“ řekl dědeček a pro sebe si nadával. „Kvůli konvici... Copak je tohle možné?“

„Nechej mě, Seněčko... Nechej, vždyť ti nic nedělám... Mám zničený život, konvice se to netýká... Běž. Vezmi si dnešní novinečky. Sašo, běž, naber si kašičku... No nic!“ Babiččin hlas začal znenadání nabírat na síle.

„Nic!“ A najednou úplně ztvrdl a já jsem ucouvl.

„Osud vás zničí stejně jako tu konvici. Však vy ještě uvidíte!“

Zabrblal jsem, že my s dědečkem jsme tu konvici nerozbili, a ve snaze najít oporu jsem se k němu otočil. Ale dědeček se ve správný moment vypařil k novinečkám.

„Mlč!“ zařvala babička. „Zasvinili jste mi hlavu, nemocná hlava, nešťastná hlava! To kvůli vám si nic nepamatuju,

nic nemůžu najít, všechno mi padá z rukou! Nemůžete dnem i nocí svinit lidem do hlavy!"

Jakmile babička přestala křičet, vstala z postele a hnala se do kuchyně. Jít za ní jsem neriskoval a chtěl jsem zůstat v pokoji, ale velitelský výkřik a slib, že mě roztrhne vejpl, jestli hned nepřijdu, mě přinutily ji poslechnout.

Po cestě do kuchyně jsem přemýšlel, jestli by to bylo tak špatné, kdyby mě roztrhla napůl. Jedna půlka by si v tom případě mohla odpočinout od babičky a pak by se s tou druhou vyměnila. Nemožné je ale bohužel neproveditelné, a tak jsem se z nesplnitelných snů znovu přenesl do reality.

Když jsem se vrátil na místo tragického úmrtí konvice, babička už na lopatku posbírala střepy a vysypala je do odpadové šachty. Pak si umyla ruce a začala na talířek strouhat jablka z trhu, která jsem musel každé ráno jíst. Až pak se vrátil dědeček s novinečkami. Zadíval jsem se na něj jako na dezertéra.

Babička obratně strouhala jablka, tváře jí zčervenaly jako na kluzišti, dědeček se na ni se zalíbením zadíval.

„Vidiš, jak se babka snaží. Ne jen tak kvůli někomu, ale kvůli tobě, kvůli blbečkovi,“ řekl a znovu se začal kochat pohledem na babičku.

„Co tak čumíš?“ zrozpačitěla babička jako školačka na prvním rande.

„Ale, jenom tak...“ povzdechl si dědeček a přesunul pohled na zapatlané okno, po kterém se ve snaze najít něco k snědku motala velká moucha.

„Na.“ Babička přede mě položila talíř strouhaných jablek. Když se sypala ze struhadla, vypadala jako lákavá

světle zelená kašička, ale pak hned zhnědla a stala se docela nevzhlednými.

„Proč musím každý den jíst ty jabka?“ zeptal jsem se.

Dědeček odtrhl oči od mouchy a odpověděl:

„Cože, blbečku? Je to zdravé. Vyplavuje to škodliviny.“

„Jaké škodliviny?“ nepochopil jsem.

„Různé. Měl bys děkovat, že ti to dáváme.“

„A proč se musí strouhat?“

„Vždyť sakra vůbec neumíš žvýkat!“ vykřikla babička.

„Hltáš takové kusy, že z toho jídla nic nemáš! Ach, Seněčko, škoda mluvit, to je takový nevďěčný hajzl! Tolik sil mě to stojí, kdyby se mi alespoň takhle nevysmíval... Proboha, zabij tu mouchu, leze mi na nervy!“

Dědeček smotal do ruličky přinesené noviny a přesně sestřelil mouchu. Ta upadla na parapet a zvedla vzhůru nožičku jakoby na znamení toho, co se stane s každým, kdo poleze babičce na nervy.

„Ach jo, Nino, Spartak včera prohrál zápas,“ řekl znenadání dědeček, když hleděl do novin, kterými před chvílí zabil mouchu.

„Seru ti na tvůj Spartak a na to, že prohrál, taky! Kéž by tak všichni chcípili a ty společně s nimi!“

Babička spočinula pohledem na podlaze, kde zůstalo pár porcelánových střípků z rozbité konvice, a nálada se jí opět zhoršila.

„Žerte!“

Postavila na stůl pohankovou kaši a karbanátky s kulatými preclíky dělanými v páře. V páře proto, že všechno smažené je jed a jíst to můžou jenom mužatky, které sežerou i kamení, a s kulatými preclíky proto,

že v chlebu je droždí, a to způsobuje kvašení v organismu.

Dědeček se zabral do svého talíře a brblal něco o Spartaku a já jsem se smutně podíval na karbanátky, kterých jsem měl plné zuby, a na zelený panzynorm, který jsem musel užívat každé ráno.

„Už sis dal panzynorm?“

Panzynorm už mi lezl náležitě na nervy a se slovy *ano*, *dal* jsem se ho pokusil odpinknout pod sáček s moukou stojící na stole. Nevšiml jsem si však, že mám babičku za zády.

„Ty hajzle... Dědek je nemocný, jezdí a shání, abys to nějak zvládal, a ty tím mrháš! Kdybys měl alespoň nějakou úctu! Copak tohle dělají spořádání lidí? Tobě snad není líto nemocného dědka?“

Nemocný dědek hlubokomyslně pronesl *ano* a znovu se věnoval svému karbanátku.

„Ty taky jenom přitakáváš, přitakáváš! Jedno hovado jsme už vychovali a teď si na hrbu táhneme další.“ Tím prvním hovadem babička myslela mou mámu. „Celý život jsi jenom přitakával a někde se tahal. Seněčko, udělejme tohle a tohle. *Jo... potom...* Potom! Na všechny prosby ta stejná odpověď!“

Dědeček hleděl do talíře a soustředěně žvýkal karbanátek.

„To nic... Jak říkal Gorkij, nečekaně přichází rána osudu. Odplata přijde. Zrada nikomu beztrestně neprojde! Zrada je ten nejvážnější hřích... Dones mi dneska zelí, uvařím šči. Běž do obchodu *Dary přírody*, nekupuj to v *Komsomolci*. Tam mají zelí pro prasata, já musím

uvařit šči i pro dítě, nejen pro tebe, pro vepře. Done-seš to?“

„Jo.“

„Znám to tvoje *jo*...“

Dojedl jsem kaši, poděkoval babičce a zvedl se od stolu.

„Kdybys tak alespoň poděkoval!“ ozvalo se vzápětí.

Než začnu další vyprávění, chtěl bych některé věci vysvětlit. Jsem si jistý, že se najdou lidé, kteří řeknou: „Babička by takhle nekřičela a nenadávala! To není možné. Možná že třeba nadávala, ale určitě ne tak sprostě a tak často.“ Věřte mi, i když to zní nepravděpodobně, babička nadávala přesně tak, jak jsem to napsal. Ač se její nadávky zdají být přehnané nebo třeba zbytečné, já jsem je slyšel takhle, slyšel jsem je každý den a skoro každou hodinu. Ve vyprávění bych jich mohl samozřejmě použít o polovinu méně, ale sám bych pak na těch stránkách nepoznal svůj život, tak jako by neuvěřil obyvatel pouště, že se dívá na dobře známé duny, kdyby z nich najednou zmizela polovina písku. Už tak vynechávám v babiččině projevu všechno, co se nesluší tisknout. Máma mého kamaráda nám zakázala, abychom se vídali, když jsem jí řekl, jak mě nazvala babička poté, co jsem rozlil na stůl pytlík kefiru. Páták Dima Čugunov mi dlouho vysvětloval, proč nemůžu používat babiččiny kombinace před dospělými. Dimu jsem mimochodem naučil mnohé z babiččinych výrazů, nejvíce se mu líbilo prosté *kvič-pič*, použitelné jako odpověď na jakoukoliv prosbu, kterou chceme odmítnout. Doufám, že teď už

věříte, že jsem v babiččině mluvě nic nezveličil, a chápete, že velký počet nadávek neznamená, že bych neznal míru, ale způsobilo ho přání vám co možná nejpřesněji přiblížit můj život. A pokud je tomu tak, další příběh se nazývá...

BETON

Vedle našeho domu byla obrovská stavba Dopravního institutu MADI, s kamarádem jsme tam moc rádi chodili. On tam chodil *ložit*, vyslovoval to slovo tak zvláštně, zatímco já jsem tam chodil hledat různé součástky, ze kterých by šlo něco vyrobit. *Ložili* jsme tam často. Večer v MADI nikdo nebyl a my jsme si tam mohli dělat cokoli, co se nám zachtělo. V MADI byla spousta zajímavých věcí a všechny patřily nám. V MADI mě babička nemohla najít, a asi právě proto mi tam zakazovala chodit. Ale jak se dá nechodit tam, kde můžeš dělat vše, co chceš, a kde tě nemůžou najít?

Nebýt jisté skutečnosti, v MADI bych se mohl cítit úplně volný. Šestkrát za den jsem musel užívat homeopatika, a když jsem byl venku, babička mi je nosila ven v krabičce. Když mi při tom někdo nabídl bonbon, babička ho sebrala, schovala si ho do kapsy a s povzdechem říkala:

„To on nemůže, on má, ach, jiné bonbony.“ A nasykala mi do pusy porci homeopatických kuliček.

Když se jednou rozhodla, že do mě znovu nasype conium, kterému jsme z legrace říkali *koninum*, vyšla na dvůr, ale neviděla mě tam.

„Sašo!“ zakřičela. „Sašo!“

Žádná odpověď.

„Sašo!!!“ zařvala a jala se obcházet dům s nadějí, že mě najde.

Najít mě ale nemohla. Byl jsem s kamarádem v MADI, seděl jsem na střeše jedné třípatrové budovy a přemýšlel, na co použít kloubovou hřídel, kterou jsem našel na půdě. Když jsem uslyšel řev babičky s homeopatiky, šíleně jsem se vyděsil, v hrůze jsem pobíhal po střeše a nevěděl jsem, kam se podít. Nedat si homeopatika nebylo tak hrozné jako bez dovolení opustit pozici. Můj strach se přenesl na kamaráda. Naježil se, bázně hleděl dolů a zašeptal:

„Nevyleze sem, že ne?“

Ze strachu jsem vzal jeho slova vážně a rozhodl se, že než aby babička doopravdy vylezla za námi, musím si já pospíšet za ní. Letěl jsem jako stíhačka, běh do dvora mi zabral pět minut. Celou tu dobu babička kroužila okolo domu, v natažené ruce držela krabičku s homeopatiky a křičela:

„Kde jsi, ty dobytku?“

Kdyby byla na vesnici, přihlízející by si mohli pomyslet, že jí utekla koza, ale ve městě...

Konečně jsem vletěl do dvora. Babičku jsem nikde neviděl, ale podle vzdáleného křiku jsem se dovtípil, že je na druhé straně domu. Zalykající se kamarád ke mně doběhl, sotva popadal dech, a zeptal se: